

Kiszáll a liftből a negyediken

Nem biztos, hogy ma lesz ereje kiszállni a negyediken, s egy emeletet megtenni gyalog a lépcsőkön fel az ötödikre. Pedig a liftajtó csapódása onnan kevésbé hangzik fel az ötödik emeleti lakásokba, különösen a függőfolyosóról nyíló utolsó lakásba. Benyomja a negyedik emelet gombját. Utóbb még meggondolhatja. A háború előtt épített Freissler-felvonó fával borított kabinjának tükrében a látvány semmi-
ben sem különbözik a fürdőszobában reggel látott tükörképétől. A szeme alatti zsírszövet nem lóg mélyebben, nem vándorolt tovább, egységet alkot azokkal a vízszintes és függőleges barázdákkal, amelyek régóta tagolják az arcát. Jó ideje, akárcsak Giacometti ceruzarajzos önarcképét, geometriai formák halmazaként látja önmagát. Törődöttségét ellenpontozza ifjúkort idéző fénylő fekete, dús, hullámos haja. Többen feltételezik, hajolajat használ. A lassú mozgású liftben egy pillantás után elfordítja a fejét a tükörtől, zavarja a közelnézet, és ahogy mindig, inkább aznapi antréjára próbál összpontosítani. Szeretné ismét látni a tekintetükben a félelmet, hogy összevannak a lépteire, szereti elképzelni, hogy amikor belép, épp róla beszélnek. Bár egyre kevésbé érti és talán már nem is akarja érteni őket, a rajtaütéses játszmával nem akar felhagyni. Amíg a nagyobbik otthon lakott és kamarázhattak, szükségük volt rá, zongorista nélkül mit sem tudtak volna kezdeni egymással. Ilyenkor mindig érzékelt valamiféle együttrezgést. A kamarázáshoz elengedhetetlen együttrezgés és a felesége tekintetében ebben a helyzetben felismerhető elégedettség félrevezette. Úgy érezte, családnak lenni mégiscsak jelent valamit. Annak ellenére is, hogy a billentésével, a frazealásával állandóan elégedetlenek voltak. Zeneileg túltápláltak, morogta válaszként.

A lépcsőzést egyre rosszabbul bírja, elég az egyetemen a másodikra felmennie. Mehetne lifttel, de egy ideje leszoktatta magát róla egy zavarba ejtő, a földszintől a második emeletig lezajlott közjáték miatt. Hiába igényel vezetékes telefont, nem jut hozzá, panaszkodott vele lif-

tező kollégájának. A liftkezelő egy mért nem nekem szólt a tanár úr mondattal félbeszakította a beszélgetésüket. Pár hét múlva kiderült, valóban megoldotta a problémát. Akkortól, hogy bekötötték hozzájuk a telefont, nem lépett többé az egyetemi liftbe. Fáradtságát legyűrve a negyediken kilép a liftből s nagyon lassan elindul felfelé a lépcsőkön. Kézhatát, ahogy máskor is, végighúzza a repedező, pattogzó zöld olajfestékes falon. Egy apró faldarabka, ahogy máskor is, a körme alá ékelődik és fájdalmat okoz. A fájdalom megnyugtatja. Várja ezt az érzést, akárcsak a késői órákat, amikor végre a gyógyszeres szatyrához nyúlhat. Nagyméretű cekker, tele gyógyszerekkel. Szerencséjére a körzeti orvos, már jó ideje nem kérdez, csak felír. Noxyron, Codein, Seduxen, Andaxin. Ezeket aztán kedvére kombinálja. Kedvére van az arányok napi változtatása, kísérletezik, kalkulálgatja az egyes gyógyszerekből a legkedvezőbb mennyiséget a napi dózishoz. *A proporcióra mindig mindenben ügyelj*, hallotta apjától. Miből, mikor, mennyi, nem mindegy. Apja patikájában, a laboratóriumi helyiségben kisgyerekként, ha engedték, sámlira állva figyelte, amint a patikussegéd különféle elemekből gyors mozdulatokkal kikeverte a porcelánedényekben a megfelelő arányú gyógyszeradagokat. Olykor szívesen intette volna, hogy tegyen kevesebbet valamiből, máskor meg többet. A helyes arányok megtalálását játéknak, a retortákat, az üveg- és agyagtégelyeket játékszereknek tekintette, s nehezen fogadta el, hogy mindezeket csak felnőtt és kivételezett személyek használhatták. Utóbb az elemiben, ahová a héderrel párhuzamosan járták, a vegytan iránt már semmilyen érdeklődést nem mutatott. A vevőket fogadó térben a meleg diófaborítású bútorzat díszítése, elsősorban a kígyó köré komponált jelenetek kötötték le a figyelmét, bár akkor még nem értette a faragványok jelentését. A kígyót itató Hügieia alakját formázó reliefet, amikor a személyzet nem figyel, ujjjával megérintette. A Dalton kurbli összeadó gép mellett kínált színes papírba csomagolt gyógycukorkák és a Braun Testvérek mutatós gyógylikőrös üvegei a pulton kevésbé vonzották. Abban az időben a számológépek nagyon drágák voltak. Apja csak összeadó gépbe investált. Szerencsére. Működési engedélyét 41-ben visszavonták, és féláron kellett eladnia a patikát.

Gyűlöli, ha a negyediktől az ötödikig a lépcsőkön összeakad valakivel. Elsősorban a saját korosztályától menekül, a régi lakóktól, akik értetlenkedve figyelik, s olykor meg is állítják. Véletlenül a negyedik emelet gombját nyomtam be, ismétli felkészülten. Bárki bármikor szembjön vele ezen a lépcsőházi szakaszon, mindig nyugtalan, a találkozások megzavarják, el nem varrasodott sebei megnyílnak, kevésbé képes arra figyelni, hogy hazakerkezése hatásos legyen. Egy testes férfi jön szembe vele. Testes férfi, aki úgy néz ki, mint Áron, a korpulens Áron. A rövid lábain lefelé gördülő férfinak csak az alkata idézi, pillantása az övénél nyugtalanabb. Áron tekintetében mindenki megpihen, szélsőséges vibrációtól mentes éle-

tének minden pillanata, józanul és részvétellel figyeli a világot. Már a gimnáziumban is ilyen volt. Érettségi bizonyítvánnyal a kezében meghalni mégiscsak más, halotta tőle az utolsó iskolai évük végén. Felesége is készül az estére, arra a pillanatra, amikor ő magába tömi a maroknyi tablettát. Addig, hogy ne kelljen jelenlétét, közeledését elviselnie, többnyire menekül. Egy kör a konyhában, másik kör a fiával, ha épp otthon van. A legvédelemben helyzetbe anyja szobájába lépve juttatja magát. Mindeközben azt hiszi, türelmetlen várakozása férje előtt nem lepleződik le. Ennek érdekében sokszor megálljt is parancsol bevettedazaltatódat kérdésének, s gyakran az első szótag kimondása után zavartan belekezd egy kényszerűen rögtönzött mondatba. Férje soha nem árulja el, hogy hiába is igyekszik, átlát ügyetlen viselkedésén. Felesége szőke csigás haja az idő előrehaladtával csak hosszából veszített, vonzása megmaradt. Fiatalkorában hátközépig, 50-hez közeledve már csak válláig ér, s korához illően keretezi babavonásokat őrző arcát. Szereti megérinteni hajcsigáit, erre azonban csak ritkán van lehetősége, az asszony irtózását nem rejtve húzódik el tőle, mint aki deformálódott izületeitől védi babahaj könnyűségű fürtjeit. Ez mindig meglepi. Anyja szinte neheztelt rá, amikor gyerekként elhagyta azt a szokását, hogy ujjával tekergette drótszálú sötét tincseit. Gyermekkori párnás kézfejének puha érintését még évekkkel később is kikényszerítette, ölébe vagy mellkasára vonta őt, s kezét hajához irányította. Utoljára egy szerdai napon, június 21-én, hajnalban. A lépcsőkön felkapaszkodva ismét megfordul a fejében, talán nem is érdemes egy emeletet gyalogolnia, hiszen az évek során annyi változatát ismerhetik váratlan hazaérkezéseinek, hogy már nem kelt feszültséget bennük, ha – akár nesztelenül, akár a lift- vagy a bejárati ajtó zaja által jelezve – megjelenik. Maga sem élvezi már a hatást. Kétségbeesetten figyeli nap mint nap, ahogy egyre távolodik a maga által színre vitt családi szcena figuráitól, s retteg a pillanattól, amikor majd a figyelmük teljes hiánya miatt le kell mondania a jelenetről. Egyelőre bizonyos elemeit sikerül színen tartania.

Nem csak az emeletnyi lépcsősoron kell túljutnia, hanem a lépcsőházat és a függőfolyosót elválasztó kétszárnyú csapóajtón is, majd végig kell haladnia a függőfolyosón az utolsó lakásig. Négy szobás lakásuknak két bejárata van, a konyhának is nyílik ajtaja a gangra. Két hosszúkás ablakát többnyire nyitva tartják, hogy a szag és a gőz ne töltse be a teret, ahol alig akad a napnak olyan órája, hogy a tűzhely valamelyik rózsáján ne melegedne, főne, forrna, vagy sütőjében ne pirulna valami. Az egyetlen, ami nincs ellenére anyosa személyében, hogy kifogástalanul főz, s nála a tálalás is elsőrangú. Tányérhús meggy- vagy almamártással, s lányával ellentétben, ő pontosan tudja, a marha melyik részét kell megvennie ehhez. Konyháját kifinomultság jellemzi, a legbonyolultabb ételt is kapkodás nélkül készíti el, méltósággal mozog a konyhában. Ez közös életük egyetlen terepe, ahol respektussal figyeli mű-

ködését. Tekintetével viszont kerüli a találkozást. Ahogy a konyhai gőz távozik a gangra nyíló ablakon át, anyósát is mintha gőzzé alakulva hagyták volna cserben életnedvei. Keskeny ajkak, száraz, csekély mimikájú, vízszintesen keresztező ráncokkal mintázott arc. Lány a szépsége nyomokban sem tűnik elő vonásaiban. Keveset beszél, szavainak ritmusa lassú mozgásával harmonizál, nem siet mondatai végére érni. Hangja soha meg nem döccen, ritmuzavar nélkül beszéli végig az életét. Hátának egyenes tartása mintha hangjának is határozott tónust szabna. Lány a boltban vásárolt ruháit mindig kifordítja, s a belső varrások minőségéből következtet rá, hogy pocskék avagy legfeljebb közepes munkát végeztek. Rotschild Klára szalonjának egyes darabjai is így járnak a kezében, amikor egy-egy Nyugaton élő rokon időzik náluk, hogy olcsón gyógyfürdőzzön a Gellértben, ruhát varrasson a belvárosban. Amikor anyósa biedermeier, egész alakot befogadó állótükre előtt újra felpróbálják és bemutatják az elkészült darabokat, feleségét a ruhák fazonjának újszerűsége és a varratás ára pukkasztja, anyósa viszont az anyag és a megmunkálás minőségét kéri számon a szalonban készült darabokon. Az időse asszony nem csak a háztartást, hanem szintiszta katolikusként a lányát is vezeti. Bár neveltetése többre is képessé teszi, az, hogy a templomba járason és a férfigyűlöleten kívül egyebet nem tud átoltani lányába, a befogadón is múlik. Ahogy őt a szépség jegyei elkerülték, úgy a lány soha nem ért be, és nem is akart kikerülni anyja irányítása alól, Házassága is megerősítette abban, hogy anyja mindenre kiterjedő uralma hasznára van, megóvja őt mindentől és mindenkitől.

Az előszobán és a bejárati ajtón nesztelenül jut keresztül, s amikor meghallja, hogy beszélgetnek, elégedetten nyomja le a nagyszoba kilincset. Váratlanul éri, hogy felesége és fia mellett anyósát is ott látja. Szokatlan a látvány. Anyósa csak a hétvégi, illetve ünnepi étkezések idején jelenik meg a nagy ebédlőasztalnál, máskor csak a saját szobája és a konyha között osztja meg idejét. Vejevel igyekszik kerülni a találkozást. Feltűnő az is, hogy jobára mimika nélküli arcát indulat teszi elevenné. Felesége és fia tekintete riadt. Azonnal felismeri, hogy félelmüket nem a belépése váltotta ki. Úgy tesz, mintha a helyzet szokatlansága semmilyen módon nem hatna rá, köszön, aktatáskáját a komódra helyezi, ahogy máskor is, és lépései addigi ritmusát megőrizve elhalad mellettük. A belső szobába tart. Napközben az ajtó mindkét szárnyát nyitva hagyják, így már belépése előtt, nap mint nap szembesül a hálósobaként használt helyiség bútorzatának fals eleganciájával. A copf fehér, arany díszítésű hálósobabútor mindennapos élmélygésének egyik kiváltója, viszolyog a látványától, különösen azóta, hogy felesége a két különálló, de összetartozó ágyat szét húzta, és a két éjjeliszekrénnel elválasztotta egymástól. Becsukja maga után az ajtó mindkét szárnyát. Bár még világos van, s a fehér csipkefüggöny kellő mennyiségű fényt enged a szobába, villanyt gyűjt. Sok fény kell ahhoz, hogy a gyógyszereit ellenőrizze. Bármikor bárholnan érkezik haza, ez a művelet minden mást megelőz. Család üdvözlése, aktatáska a komódra, ajtón be, lámpát fel, elő a gyógyszeres szatyorral. Ellenőriznie kell, úgy vannak-e, ahogyan voltak, mások által érintetlenül, van-e belőlük elegendő, és egyébként is, ebben a koszlott cekkerben benne van az addigi élete. Ha mindent úgy talál, ahogy korábban, akkor megnézi az óráját, s kiszámolja, meddig kell még várnia, hogy bevehesse a gyógyszereket. A napi rutinnal ugyan egyezve, benyit újra a nappaliba, de önmagát is meglepve, szó nélkül áthalad a szobán, s már csukja is be maga mögött az ajtót. Az elő-

szobában a bejárati ajtónál megtorpan, akatáskája nélkül súlytalannak érzi magát. Tétovásága másodpercnyi.

A parkig a lába vezet, akár Salamon írnokait. Korábban szinte soha nem fordult abba az irányba, a kapun kilépve mindig csak jobbra, a házuktól ötven méterre lévő buszmegálló irányába indul. Itt száll fel, amikor az egyetemre megy. A másik irányba most mozdul először. A megszokás zavart is kelt benne, akárcsak őszi rövid szövetkabátja alatt lengő nadrágszárának látványa az egyik kirakatüveg tükröződésében. Meghökkeni, hogy nincs tartása. Anyósa, a nadrághoz tartozó zakó gomblyukainak láttán, nem lepődne meg a nadrág szövetének szabálytalan esésén. Apja sűrű szövésű felöltőjét látja maga előtt, amelynek mintázata makulátlanul illeszkedett elől, hátul, a zsebeknél, az ujjaknál, s minden részletének szimmetrikus elrendezettsége azt a harmóniát képviselte, amit testalkata, mozgása is közvetített a környezeté felé. Amit ő lát, ha csak villanásnyira is, a kirakatüvegekben: öreges, tétova imbolygás, repülő nadrágszár. Viszi a lába az apja tiltotta irányba. A parkban a lehullott összegyűjtött leveleket négyzet alakban, hét karó köré dróthálót feszítve, körbe zárták, így kerítették el őket a füves területeket rendezetlenül betérítő társaiktól. A mintegy hetven centiméter magas karókat egymástól csaknem egy-egy méterre szúrták a földbe, úgy, hogy a négyzet egyik oldalán a háló teljes hosszában nyitható legyen a levelek elszállításához. A bekerített kisméretű terület olyan régi, rácsokkal körbevett sírhelyekre emlékezteti, amelyeknél a sírhanat fölé nem emeltek sírdombot, az érintett sík földdarabot fű, szélhordta levelek, gallyak takarják. A fűvön látott szabályos alakzattól beszéd-töredékek vezetnek egy másik letisztult formához, a sakkozók betonból épített asztaloráshoz. A betonkonstrukciókat és a köré gyűlteket az autóbusból látta korábban. Hetente többször, az egyetemre menet.

Megpróbálja az ott látható tábla bábuait azonosítani a gyermekkorból felidézett sakk-tábla figuráival. Nem megy könnyen, mintha apja mozdulata nem csak a tábláról söpörte volna le a bábukát, hanem a tudatából is. Amennyi rögzült, az csak az érintetlen kezdőállás. Ezek a figurák viszont nem kezdőállásban vannak. Több lépés előnyük van a memóriájában megőrzött tábla alakjaival szemben, amelyekre csak úgy képes emlékezni, ha a kezdőállást idézi fel: két sorban, rendezetten, király, királynő, mellettük két oldalon futó, ló, bástya, s előttük a gyalogok egynemű sora, sötét-világos, de nem mint a zongora fekete-fehér együttműködő billentyűi, hanem egymás ellenében, szembenállva. A sakkozók és a kibicék arcán látja, ez nem játék. Koncentráció, felelősség, és badarságok tömege az asztal körül. „Találkoztál a zenével”. Ez ideig úgy tartotta, mindazt, ami az emberről tudható, a görög drámairodalomból már ismeri. Ezekben a blödlikben, amelyekről elsőre nem tudja megállapítani, hogy mennyire rögtönzés avagy megkomponált hatásadászat eszközei, az ember kiismerhetetlenségének bizonyítékait hallja. A sakkozók és a körülöttük álló kibicék körében egyetlen nő áll, az is úgy, mint a Leninnek és Gorkijnak kibicelő Krupszkaja Vasziljev rajzán: hozzáértő tekintettel felügyeli a játszmat. Haja hosszúsága és kiteltsége is rokonítja vele. Tartozik valakihez, valamelyik sakkozóhoz, nem lehet, hogy a sakk iránti érdeklődés vezette oda. Visszafogottabban reagál a táblára, mint a körben álló férfiak, érte, mi történik, vagy úgy tesz. Sóhajt, fejét csóválja gondterhelten, kacarászik a kibicék szellemességein. Kezében ridikül. Szombaton ridikül? Nem, ma csütörtök, így a rabbit se zavarná. Kora és megereszkedettsége ellenére, teste jól működő, nagyra szabott hangszekrény. Mezzo fekvésű hangtöredékek szabadulnak ki belőle. Neki ez a nő sok. Akárcsak a kibic-

kórus. Szinte soha nem hallgatnak. Biztonságban tudják magukat, nem félnek senkitől, semmitől, a játék szabályozottsága, a táblán a királytól gyalogig kiteljesedő hierarchia biztonságos kerete, az asztal körüli egyenlőség felszabadulttá teszi őket. Ez nem a társadalmi átrendeződés terepe.

Amelyik ember nem sakkozik, nem ember – Canetti is itt kibicel? Ma megint micsoda hülyeséget lép, akárcsak tegnap; semmit nem tanult az előbbi vereségből öregúr; nagy a szája, de majd elcsendesítem. Érti már, apja miért nem engedte nekik a tábla szabadságát. Amikor lesöpörte a bábukat, nem értette. Ahogy Áron sem. Pedig neki kellett volna. Később fogta csak fel, hogy apja durva támadása nem kettejüknek szólt. Áron, akit a tornatanárunk Arelének szólított, védekezéséért Rabbi Abraham ibn Ezrára is hivatkozott, de hiába. Apja abban az egyetlen, soha meg nem ismétlődő helyzetben, a szabályok keretezte 64 kocka végtelen számú lehetőségében, máris benne látta a Teremtő végtelenségének elköteleződés helyett a menekülést: sakkozás közben

pár órára megoldottad az életed. A napi Tóra-tanulást veszélyeztető próbálkozásukban viszont tapasztalás híján nem láthatta meg, amit első alkalommal kibicelve, ő is csak kezd érezni: lehet, hogy a játszma vége a Teremtővel találkozást jelenti. Bizonyára ezért kezdeményezte Áron-Arele, hogy sakkozzanak. Arele, ez kedves becézésnek tűnhet, ha ehhez a tornatanár nem társította volna a kiselefant szót, elsősorban akkor, amikor valamilyen ugrásra, magas- vagy távolugrásra került sor a tornaórán. Kétségtelen, Áron testének méretét, formáját és arányát a természet nem sportolásra szabta. Csont- és izomszerkezete dús, puha húsba ágyazott, csontozata testtömegéhez képest vékony, ez elsősorban csuklójánál feltűnő. Testformáját legegyszerűbben gömbként lehet leírni, kurta vaskos lábai, rövid, párnás felsőteste, tartás nélkül csüngő karjai nem tűnnek önálló egységeknek. Ehhez a testhez a sakk az ugrálásnál jobban illett. Ő maga arányos, izmos alkattal ugrált a tornaórán, s játszott volna sakkot is, ha apja hirtelen, a bábukat földre juttató jeremiási haragja lehetetlenné nem tette volna a folytatást. Nem csak a sakkban. Elered az eső. Hazaindul. Már közel sem annyira hevesen reagál az esőre mint kisgyerekként. Kisgyerekként az esőt mindig megünnepelte. Mintha hajszoznak, rohant a ruhaszáritó kötelekhez. Lekapta a facsipeszt, kettészedte, a két kis fadarabot keresztben egymásra helyezte és madzaggal egymáshoz rögzítette, majd a földhöz közel vízszintesen elhajította. Amikor földet ért, körbeugrálta. Visszaemlékezve olyannak látja ezt a képet, mintha a zsidó liturgia egyik esőkerő imája meghallgatásra találásakor egy pápua törzs éltető vizet ünneplő közösségi élményét keltette volna életre. Nevet is adott a kis eszköznek, sunitnak hívta. Hogy miért, az legalább annyira rejtélyes volt maga előtt is, mint amennyire vidám rítusának sem értette sokáig a jelentését. Most viseltes öltözetét félti.

Ott ülnek hárman, szinte ugyanabban a helyzetben. Így próbálják sakkban tartani. Ettől kellett volna apjának féltene. Feltételezik, mindezt elhiszi. Ugyan már, bobé majsze. Rendőrök, útlevelelvonás, mintha a zöldségesnél csípték volna föl, ahogy máskor, a többi sületlenséget. Anya és lánya. Döbbenet hallgatja, nekik ez az élet. Úgy hiszik, bármilyen hatással van rá a tény, hogy a fia útlevét elvették. Kétségtelen, megkönnyebbült. Legalább most nem a bátyja próbálkozott öngyilkossággal. Legalább nem a bátyján keresik a cukortartót, amit majd megint ő vihet vissza a cukrászdába. Legalább nem neki kell magyarázkodnia a zsákmányról, nem neki kell elnézést kérnie, tudják a trauma. Nem okozunk veszteséget, visszahoztam, neki csak a cukor kell, nem a cukortartó. Mintha ebből a képtelen szabadkozásból bárki is megérthetné bátyja túlműködő túlélési ösztönét. Azt mondták, az a gond, hogy nem csak útlevele és pecsétje van Jugoszláviába, de gumimatraca is. Gyakran járnak a Dunára, de még nem látta a fiát gumimatracaon. Jól úszik, akár csak ő. Tehát szökní akar. A gumimatraca bizonyítja, szökní akar. Felesége mindezt, levegő után kapkodva, úgy mondja, mintha a lépcsőházban a lakóktól hallott pletykákat valamilyen moziélményével elegyítené. És közben várja, hogy ő legalább olyan izgalmat érezzen és mutasson is feléjük. A kibickórus sok volt. Ez rengeteg. Gumimatraca, Jugoszlávia, civil ruhás rendőrök és az ő fia. Egyetemista a fiatalember? Mutassa az útlevét. Jól úszik? Van gumimatraca? Úszni készült Jugoszláviába? Ehhez kell a gumimatraca? Koper, épp Koperben kell úszkálnia? Újvidék, Rijeka, Koper, aztán két vagy három óra úszkálás, és ott van Trieszt. A trieszti öböl. Szikla, moha, alga, nem számít. Ha meg elfáradt, rá is feküdhét arra a matraca, és krallozhat, tempósan, sietség nélkül. Hogy úszni tud, az nem elég, de hogy gumimatraca van, az már bizonyíték. Meg hogy tudja, mi az a krallozás. Ami igazán meglepi, a fia tekintete. Ilyennek soha nem látta, zavar és félelem ül az arcán. Pedig annak idején nem is őt ütötte, hanem a bátyját. Hozzá soha nem ért. Emlékszik, milyen volt, amikor először az idősebbiket megütötte. Nem tanult. Nem tanult eleget. Nem volt osztályelső. Nem is igyekezett kitűnő lenni. Meg kellett ütnie. A kezével nem akarta, azzal semmiképpen. Vasalózsínór, mert az mindig elől volt. Mindig volt mit vasalnia a feleségének, ágynemű, ingek, blúzok, alsók. Meg kellett ütnie, de nem a kezével, azzal nem. Az simogatásra, finom mozdulatokra, puha érintésre való. Ahogy a szülei a damaszt abrosz gyűrődéseit simították el, ahogyan anyja a billentyűket érintette Beethoven op. 110-es No. 31. Asz-dur szonátája első tételének intimitásához. Ütnie kellett. Ritkán történt, azokon a napokon több kellett a tablettákból. Amikor először tette, este négytel többet vett be, úgy tartotta arányosnak. Az első eset után ő maga a wc-be menekült sírni. Később a fürdőszobába, ahol a tükörben megrettenve figyelte türtőztethetetlen sírásának jeleit. A tabletták sem gátolták meg a sírást. A wc-ben, vagy a fürdőszobában sírt. Fia tekintete az ütésekkor ijesztő volt, mintha nem a gyereke nézett volna rá, hanem egy pszichiáter, aki maradéktalanul megértette, mi folyik ott akkor. Ma a szobába lépésekkor kisebbik fia arcán viszont értetlenséget és félelmet látott. Beszélgethetnél vele. Elvégre tanár vagy. Megint mi csoda képtelenség a felesége szájából. Nem akar beszélgetni. Nem tud beszélgetni. Kérdezzon Spinozáról, akkor majd válaszol a kérdéseire. ■ ■ ■

■ **Egyed Ilona** (1954): szerkesztő (Akadémiai Kiadó, Gondolat Kiadó, Magyar Nagylexikon, Múlt és Jövő, Jazzkutatás), kutató; zenei és irodalomtörténeti tárgyú szövegeket publikált. Ez a szöveg készülő regényének egy részlete.